

WSTĘP

Wzrasta zainteresowanie problematyką ujawniania, rozwijania i wykorzystania możliwości intelektualnych człowieka. Coraz częściej dostrzec można inicjatywy i działania podejmowane na rzecz jednostek zdolnych, a wspomniana problematyka oceniana jest jako ważna i potrzebna. W zakresie edukacji osób zdolnych pojawiają się innowacyjne rozwiązania, próby poszukiwań lepszych sposobów kształcenia. Z drugiej strony zauważyć można sygnały świadczące o społecznym niezadowoleniu z działalności placówek oświatowych na rzecz uzdolnionych dzieci i młodzieży. Z ich edukacją w naszym kraju wiąże się wiele trudności natury praktycznej i społecznej, mających źródło w braku systemowych rozwiązań dla kształcenia uczniów zdolnych.

Do istotnych kwestii wymagających nowych pomysłów i modyfikacji rozwiązań należą: identyfikowanie, funkcjonowanie oraz kształcenie uczennic i uczniów zdolnych. Z jednostkami, które wyróżniają się nieprzeciętnymi zdolnościami, zawsze związane są określone nadzieje i oczekiwania. Zapotrzebowanie na ludzi zdolnych, twórczo podejmujących wyzwania współczesnego świata nie traci na aktualności. Nasuwa się szereg pytań o rozmiar oczekiwań, stwarzanie szans, istnienie barier, uwzględnianie potrzeb edukacyjnych (i nie tylko) oraz tworzenie warunków dla harmonijnego rozwoju jednostek zdolnych. Obok znajomości specyfiki funkcjonowania uczennic i uczniów o wysokim potencjale intelektualnym równie ważna jest świadomość roli pedagogów zdolności i ich wpływu na jednostki ponadprzeciętne z wyraźnym akcentem na rozwój podopiecznych. W myśleniu o kształceniu osób zdolnych właśnie społeczność nauczycielska stanowi znaczący czynnik.

W roku 2019 wydana została monografia zbiorowa zatytułowana *Edukacja osób zdolnych*, której współredaktorką jest autorka niniejszej książki.

Wspomnianą pracę w całości poświęcono tematyce jednostek zdolnych, składa się ona z 19 tekstów autorstwa nauczycielek i nauczycieli akademickich.

Z kolei rozważania przedstawione w niniejszej publikacji oscylują wokół kwestii kształcenia osób zdolnych, jego uwarunkowań i wyzwań. Praca złożona jest z czterech zasadniczych części. Trzy z nich poświęcone zostały przeglądowi literatury, w tym wyjaśnieniu pojęć występujących w opracowaniu, przeglądowi wybranych teorii i poglądów na problematykę zdolności oraz jednostek uzdolnionych. W pierwszym rozdziale podjęto próbę wprowadzenia czytelnika w tematykę zdolności. Rozdział zawiera zbiór definicji zdolności, wybrane teorie zdolności oraz wyjaśnienie terminu „uczennica, uczeń zdolny” wraz z charakterystyką jednostek zdolnych i z metodami ich wyłaniania. Rozdział drugi noszący tytuł *Warunki kształcenia osób zdolnych* zawiera opis warunków kształcenia uczennic i uczniów zdolnych, z przeglądem sposobów oraz możliwości nauczania i uczenia się tych jednostek. W tej części opracowania ukazano miejsce osób zdolnych w klasowej strukturze, z wyszczególnieniem pozycji i ról społecznych przez nie zajmowanych oraz wzajemne relacji z rówieśnikami i nauczycielką czy nauczycielem w szkole. Ponadto poświęcono także uwagę osobom nauczającym uzdolnione dzieci i młodzież. *Jednostka zdolna w środowisku pozaszkolnym* – tak zatytułowany został rozdział trzeci. Ten fragment pracy odnosi się do takich zagadnień, jak pozaszkolna działalność uczennic i uczniów zdolnych oraz możliwości rozwoju ich potencjału intelektualnego w środowisku lokalnym i rodzinnym. Część czwarta opracowania ma charakter praktyczny. W tym rozdziale zebrano wskazówki kierowane pod adresem osób organizujących kształcenie uczennic i uczniów zdolnych. Są to praktyczne zalecenia dla rodziców, opiekunów, rówieśników, czyli osób z najbliższego otoczenia tytułowych jednostek zdolnych.

Książka stanowi wynik wieloletnich poszukiwań i refleksji autorki na temat sytuacji osób zdolnych w środowisku edukacyjnym. Wybrany temat został podyktowany indywidualnymi zainteresowaniami i stworzył możliwość konfrontacji dotychczasowych doświadczeń szkolnych, wiedzy teoretycznej oraz wyobrażeń z rzeczywistością. Dobór tematu pracy wydaje się być trafny, a poruszane zagadnienia przydatne dla poznania i lepszego rozumienia sytuacji uczennicy i ucznia zdolnego w otaczającej

rzeczywistości. Problematyka funkcjonowania jednostki zdolnej w różnych środowiskach stanowi ważny, a jednak wciąż niedoceniany aspekt edukacji.

Praca adresowana jest do studentek i studentów kierunków pedagogicznych szkół wyższych jako materiał do wykorzystania w dydaktyce akademickiej. Pozycja może okazać się również przydatna dla przyszłych oraz praktykujących nauczycielek i nauczycieli.

Uprzejmie dziękuję mojemu Mistrzowi, który zainspirował mnie tematyką osób zdolnych, przez 18 lat motywował do pracy, otaczając życzliwym zainteresowaniem i wsparciem. Składam wyrazy wdzięczności prof. Ewie Jarosz oraz prof. Stanisławowi Palce za cenne uwagi zawarte w recenzjach pracy. Dziękuję również Pani Dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych – prof. Agnieszce Cybal-Michalskiej oraz obecnemu kierownikowi Zakładu Dydaktyki Ogólnej – prof. Andrzejowi Ćwiklińskiemu za możliwość wydania książki.

Majka Porzucek-Miśkiewicz